

Matthew Tree, Banyoles, 20 de gener del 2017

[Text de la presentació del llibre *Nens de llet*, a la llibreria l'Altell]

NENS DE LLET

He presentat com a mínim tres llibres del Damià, aquí a Banyoles i a BCN, i per tant no voldria repetir-me, tot parlant del contingut. Sí que voldria intentar resumir què *fa* en els seus llibres, siguin els contes de 'Nens de llet' o els altres reculls de contes o bé la novel·la 'Viladelsac'.

En poques paraules, el que fa és utilitzar un format molt semblant al dels contes de fades – és a dir, breu, amb sorpreses fantàsiques i personatges que freguen la bidimensionalitat – per parlar del costat fosc dels éssers humans d'una manera enganyosament innocent.

ARC IRIS

Quan érem petits, a classe hi havia un nen que, si el ruixaves amb aigua, li apareixia l'arc iris al rostre i al clatell. Anàvem a la font, ens omplíem la boca d'aigua i li escopíem com si fóssim aspersors, per davant i per darrere. I no fallava mai, durant cinc segons podíem albirar en rotllana la bellesa d'un arc iris proper, al nostre abast, els colors de l'alegria. Però al final ja n'estàvem ben farts, de tanta coloraina. Ell ens demanava, sisplau, que anéssim a la font i li escopíssim tota l'aigua al clatell i a la cara. Fins i tot ens feia els deures. Però nosaltres ja ens havíem fet grans. I ens havíem acostumat a veure la vida en blanc i negre. I tot plegat ens feia mandra. A tot estirar, els dies que estàvem refredats l'obsequiàvem amb alguna escopinada.

(*Contes de propina*, p. 134)

Diguem que aquest conte marca el to de tota la seva ficció, que és originalíssima, divertida, i curiosament realista.

Però avui m'agradaria recalcar una faceta de la seva obra que no he comentat abans. Ara mateix estic llegint una novel·la en anglès, que sortirà d'aquí poc en català. És una novel·la que ha estat molt lloada a Anglaterra i als Estats Units, s'ha venut molt bé, els crítics han dit que és una meravella etc. etc. etc. I jo la trobo gairebé impossible de llegir, a causa de l'estil que és el que en anglès es diu 'writerish' – la traducció catalana literal d'aquesta paraula seria 'escriptoresc'. Que vol dir, senzillament, que l'autor anhela tant trobar descripcions originals de tot el que passa a la novel·la que acaba fent-ne un gra massa. Per exemple, en comptes de dir 'ella s'ho va passar bé nedant' parla de 'la joia calenta i llisa de moure's d'una paret de la piscina a l'altra'. Etcètera. La sensació, en llegir aquesta novel·la, és exactament la de mirar l'actuació d'un mag alhora que aquest revela, sense voler, tots els secrets dels seus trucs.

I molts escriptors ho fan, això, sobretot els que escriuen allò que les editorials classifiquen com a 'ficció literària'. Damià Bardera, però, no no fa mai. La seva prosa és enganyosament senzilla, i dic enganyosament perquè fa que el lector baixa la guàrdia – com un nen quan comença a llegir un conte de fades – i per tant quan l'autor el sorprèn amb un gir inesperat, el lector se sorprèn de debò, la sorpresa va fins al fons, el desperta, el fa pensar, el fa sentir incòmode, de vegades el fa riure – l'humor, al cap i a la fi, no funciona sense un element de sorpresa inesperada – i de tant en tant fa que miri el món d'una altra manera.

EL MONSTRE

Vaig néixer lleig i pelut com una mala cosa i no hi havia miralls a casa, me'ls van retirar tots abans que m'hi veiés reflectit i prenguéss mal. Pel carrer, la gent no se m'acostava, i la mare, quan em duia amb el cotxet, no es va haver de sentir mai allò de:

«Quin nen tan maco!»

«Quina monada!»

«És preciós!»

De petit, no em van dur a la guarderia, i quan vaig ser una mica més gran i vaig trepitjar l'escola per primera vegada, ningú no volia ser amic meu, tots em tenien por i fugien lluny de mi si m'hi apropava. Per sort, s'hi van acostumar de pressa —els nens, no pas els professors— i de seguida vaig ser el seu monstre preferit, una mascota identificativa —un tòtem!— que mostraven amb orgull a tot arreu, sobretot quan anaven —quan anàvem— d'excursió a la muntanya amb alguna altra escola, o de colònies o a qualsevol altre lloc. No vaig ser conscient de la meva monstruositat simiesca fins al dia que amb el col·legi vam visitar un immens llac d'aigua calenta. Caminava tota vora, gairebé de quatre grapes, geperut com sempre, i de sobte, no sé què em va agafar que se'm va ocórrer mirar fixament al fons de l'estany. De l'espant, vaig perdre l'equilibri i de cap a l'aigua. Sabia nedar, però la patcada de veure'm reflectit a la superfície de l'estany va ser tan forta, tan regressiva, que em vaig anar enfonsant lentament sense esma ni de moure un braç o una cama, em sentia com un vulgar ximpanzé deixat de la mà de Déu. I m'hi hauria mort de bona gana, allà dins —els pulmons plens a vessar, ofegat en la pròpia monstruositat—, però un parell de nens més grans que jo van saltar immediatament a l'aigua i me'n van treure al cap de deu segons, no vaig ser a temps ni d'escaldar-me. D'ençà d'aleshores, la mare va tornar a posar miralls a casa i cada matí m'hi observo perplex, m'hi estic una bona estona abans d'anar a la feina, remeno una mica la cua i reflexiono sobre els límits de la humanitat, i no arribo mai a cap conclusió definitiva.

(*Nens de llet*, p. 67)

Notem els detalls sorprenents, que reforcen la monstruositat del personatge, del gep i la cua, introduïts *gairebé al final* del conte; i fixem-nos en la conclusió, que ve a ser com una reflexió sobre la naturalesa de qui som tots, sense que hi hagi ni un bri de pretensiositat, ni absolutament res de pirotècnica estilística.

Per això, aquest autor es mereix un públic ampli, gran i es mereix traduccions – ja estem explorant la possibilitat d'una en holandès...